

Część pierwszą pracy stanowi wnikliwy życiorys Mikłucho-Makłaja. Życiorys ten nie ogranicza się do suchych danych dotyczących życia tego wybitnego antropologa, etnologa i etnografa. Autorka daje także bardzo interesującą charakterystykę jego osobowości. Wspaniała kultura wewnętrzna Mikłucho-Makłaja, jego miłość i zaufanie do człowieka umożliwiły mu zdobycie szacunku i zaufania u tubylców (s. 3-20). Autorka w sposób interesujący opisuje jego podróże (s. 20-38), pole badań (s. 39-59) oraz osiągnięcia naukowe (s. 60-68).

Część druga wprowadza czytelnika na teren będący obiektem specjalnych badań Mikłucho-Makłaja, na Wyspy Admiralskie. Dla lepszego zrozumienia ogromu jego zasług dla etnologii i etnografii, autorka przedstawia geografę oraz historię tych wysp. Dowiadujemy się o pochodzeniu ich nazwy, ich klimacie, florze, faunie, zaludnieniu, o historii odkrycia wysp, historii kolonializmu niemieckiego, australijskiego, amerykańskiego oraz wpływie kolonializmu na ludność tubylczą. Autorka zwraca również naszą uwagę na historię misji katolickich i protestanckich na tym terenie.

Rozdział drugi jest nie tylko sumienną informacją o badaniach antropologicznych, etnologicznych i etnograficznych Mikłucho-Makłaja, lecz również krytycznym opracowaniem. Badania antropologiczne dotyczą dokładnych pomiarów części ciała: głowy, rąk, nóg, szyi, narządów płciowych, uzębienia, palców u rąk i nóg, koloru oczu, skóry, włosów, wzrostu mężczyzn i kobiet (s. 109-136). Badania etnologiczne i etnograficzne dostarczają wnikliwych wiadomości na temat zwyczajów i obyczajów mieszkańców Wysp Admiralskich, obrzędów religijnych, sposobu zawierania małżeństw (poligamia), pogrzebu, stroju, tatuażu, ozdób noszonych przez mężczyzn i kobiety, organizacji mieszkanka, kanibalizmu, używanej broni (s. 137-172).

Rozdział trzeci jest omówieniem badań etnologicznych na Wyspach Admiralskich prowadzonych w XX wieku. Resumé ujęte w 15. punktach zamyka pracę.

Pozycja książkowa F. Drobek stanowi cenne opracowanie z dziedziny etnologii, antropologii i etnografii. Oddaje również istotne usługi na polu badań misjologicznych.

Antoni J. Nowak OFM

Dr Johann Enichlmayr, DIE VIELFAHE GEBURT ZUR LIEBE. ANTHROPOLOGISCHE UND THEOLOGISCHE GRUNDLAGEN EINES EHE — UND FAMILIENKATECHUMENATES, Salzburg 1988, ss. 272.

Autor książki pt. *Wielorakie narodzenie do miłości. Antropologiczne i teologiczne podstawy katechumenatu małżeńskiego i rodzinnego* postawił sobie za cel pomóc duszpasterzom w przygotowaniu młodzieży i dorosłych do stanu małżeńskiego. Przygotowanie to uwzględnić ma różne wymiary ludzkiej egzystencji. Duszpasterz z jednej strony ma pobudzić wiarę, czemu ma służyć omówienie podstawowych prawd wiary, omówienie roku liturgicznego, z drugiej natomiast ma dać przyszłym małżonkom podstawowe informacje potrzebne dla zbudowania ludzkiej wspólnoty małżeńskiej, do czego potrzebna jest znajomość ludzkiej psychiki, odmienności przeżywania małżeństwa w zależności od płci, wieku, znajomości fizjologii — dla odpowiedzialnego rodzicielstwa.

Całą bogatą problematykę małżeństwa autor przedstawia w kategoriach procesu rodzenia się. Każde narodzenie się jest końcem wcześniejszego a zarazem początkiem nowego procesu rodzenia się, umierania i stawania się, w co zaangażowana jest ludzka świadomość i wolność. W ten sposób człowiek staje wobec konieczności stałego wyboru pomiędzy śmiercią a życiem, przy czym wybierając życie, trzeba godzić się na umieranie. Mamy więc tutaj biblijną koncepcję nowego człowieka, który rodzi się przez umieranie dla grzechu, egoizmu. Małżeństwo, które z istoty swojej służyć ma życiu, jest też wolnym wyborem miłości, która domaga się ofiary, umierania. Ofiara ta towarzyszyć ma przez całe życie małżonkom, którzy na swój sposób partycypują w drodze krzyżowej Chrystusa. Ta droga krzyżowa jest odczuwalna w sposób wyraźny w kryzysie małżeńskim, który jest nie do uniknięcia. Kryzys stawia małżonków wobec nowego wyboru: pomiędzy życiem a śmiercią małżeńskiej miłości. Decyzja ta znajduje swój wyraz

w wyborze pomiędzy antykoncepcją a odpowiedzialnym rodzicielstwem. Autor, opierając się na przesłankach antropologicznych i nauce Kościoła, jednoznacznie odrzuca antykoncepcję. Tak zwane naturalne planowanie rodziny przedstawia w aspekcie pozytywnym, a więc nie jako doskonały środek na zapobieganie poczęciu, ale jako szansę przybliżenia się do dziecka od samego jego początku. Przez znajomość swojej płodności małżonkowie mogą przekazać życie w sposób świadomy, mogą je przywitać w chwili, w której zostaną nim obdarowani.

O ile u początków życia nie było jeszcze naszej decyzji, o tyle potem całe nasze wzrastanie jest przymierzaniem się do wyboru pomiędzy życiem a śmiercią. Kolejnymi etapami są skoki rozwojowe, jak przejście z dzieciństwa do okresu młodzieńczego, a potem w świat dorosły. Analogicznie do rozwoju biologicznego i psychicznego dokonuje się rozwój religijny, w którym momentami przełomowymi są wydarzenia sakramentalne, będące zamknięciem jednego procesu rodzenia się a zarazem początkiem nowego narodzenia, którego kresem ma być Zmartwychwstanie. Świadome i owocne przeżycie nowego narodzenia wymaga wtajemniczenia w życie Chrystusa i Kościoła, w czym biorą udział duszpasterze, a w przypadku dzieci również — a raczej przede wszystkim — rodzice. Znamienne jest tutaj twierdzenie autora, że najlepszą formą duszpasterstwa dzieci jest katecheza dorosłych. Oni to katechizować mają swoje dzieci przez opowiadanie im historii biblijnej, pomóc w kształtowaniu sumienia, wtajemniczanie ich w rok kościelny, przygotowanie do liturgii, tłumaczenie Tradycji, jak na przykład zwyczaju św. Mikołaja, który jest figurą ojca.

Książka *Wielorakie narodzenie do miłości* w pełni zasługuje na miano katechumenatu, ponieważ ma charakter misyjny: z jednej strony bowiem przedstawia podstawowe prawdy wiary, z drugiej ukazuje ich zbieżność z ludzkim doświadczeniem. Autor czerpie bogato z nauki Kościoła; dokumentów Soboru Watykańskiego II i wypowiedzi papieży (Jana Pawła II), również często odwołuje się do argumentacji antropologicznej, przestrzegając zarazem odrębności metodologicznej tych nauk. Nie wyprowadza norm z antropologii, ale je przybliża, ukazuje wzajemne uzupełnianie się tych obydwu aspektów jednej rzeczywistości, jaką jest miłość małżeńska i rodzicielska.

Książka ta, jakkolwiek dotyczy głównie tych, którzy się przygotowują do małżeństwa lub już są małżonkami, to jednak daje też cenny materiał ascetyczny dla osób żyjących i pragnących żyć poza małżeństwem. Autor ukazuje wartość i piękno celibatu kapłańskiego. Widzi w nim pomoc dla małżonków, którzy w kapłanie żyjącym w stanie bezżennym mogą dostrzec znak związku z Chrystusem, znak Zmartwychwstania, zwycięstwa nad ciałem włączonym w służbę.

Cenne są uwagi dotyczące wtajemniczenia we wszystkie sakramenty święte, poczynając od chrztu, a skończywszy na namaszczeniu chorych. Wszystko to tworzy jedną całość koncentrującą się wokół tajemnicy tego związku, którego idealnym wzorem jest zjednoczenie Chrystusa z Kościołem — małżeństwa ustanowionego przez Boga dla kontynuowania swojego dzieła stwarzania, nie tylko przez sam akt poczęcia i zrodzenia, ale stwarzania poprzez całe życie, którego szczególnymi momentami decydującymi dla dalszego wzrostu są sakramenty święte, będące czytelnymi znakami współpracy człowieka z Bogiem, jedynym dawcą życia i radości z życia.

Książka może być bardzo dużą pomocą dla katechumenatu małżeńskiego. Stąd też byłoby wskazane, aby była przetłumaczona na język polski i rozpropagowana wśród duszpasterzy.

Ks. Henryk Krzysteczko

Rèinhard Wonneberger, LEITFADEN ZUR BIBLIA HEBRAICA STUTTGARTENSIA, Göttingen, Vandenhoeck u. Ruprecht 1984, ss. VI, 136.

Wydane na małej poligrafii wprowadzenie do nowego wydania tekstu hebrajskiego Starego Testamentu składa się z siedmiu rozdziałów (s. 1-88), kilku dodatków (s. 89-104), bibliografii (s. 105-116) i kilku skorowidzów (s. 117-136).